

The background of the entire page is a repeating pattern of black and white diamonds. The diamonds are arranged in a grid, with black diamonds pointing downwards and white diamonds pointing upwards.

Agenda Stadmakers

**Van burgerkracht
naar burgermacht**

Joachim Meerkerk

Abenda Stadtmärker

Van burgerkracht
naar burgermacht

Jochim Meerkerk

De beweging van nieuwe stadmakers heeft in de afgelopen jaren een vlucht genomen. Als je om je heen kijkt, kom je hen overal tegen, mensen die vanuit het eigen initiatief en van onderop kleur geven aan de publieke zaak. Onderwijl laat de overheid ook steeds meer aan het zelforganiserende vermogen van de samenleving over. Deze verschuiving roept de vraag naar de macht op. Want als stadmakers invulling geven aan publieke diensten en voorzieningen, moeten zij dan niet ook de verantwoordelijkheden, bevoegdheden en middelen daartoe krijgen? Agenda Stadmakers probeert een strategie te ontwikkelen waarmee stadmakers zelf aan die machtspositie kunnen werken. Van burgerkracht naar burgermacht.

In de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van 2014 werd door een aantal Amsterdamse stadmakers gepleit voor een open paragraaf in het nieuwe bestuursakkoord. Na de verkiezingen zouden zij deze zelf invullen. De open paragraaf moest gaan over de veranderende verhouding tussen de overheid en de Amsterdamse burgers. Over de ruimte voor en de rechten van het eigen initiatief. De oproep werd positief ontvangen, zowel door de verkiesbare politici als andere stadmakers. Ook in andere groepen en gemeentes werd het idee opgepikt. De open paragraaf zou er echter nooit komen.

Ongeveer tegelijkertijd vormde zich in Stadsdeel Oost van dezelfde gemeente een open alliantie van informele zorg- en welzijnsinitiatieven. Sociaal ondernemers en vrijwilligers op het gebied van onder andere mantelzorg, integratie, ouderenzorg, schuldhulpverlening en zelfhulpgroepen

verenigden zich daarin om, in het licht van de decentralisaties, samen sterker te staan. Het initiatief werd toegejuicht en omarmd. Al snel was de open alliantie onderdeel van de stuurgroep die de pilot wijkzorg in het gebied moest vormgeven. In een officieel convenant prijkte hun naam tussen die van de institutionele partijen. Een jaar later bleek de symbolische waarde vele malen groter dan de reële waarde. Te midden van overheden, zorgverzekeraars en grote zorg- en welzijnsorganisaties was er van meesturen amper sprake. De open alliantie zat voornamelijk achterin naar het publiek te zwaaien.

Het zijn zomaar twee voorbeelden uit de praktijk die het huidige moment duiden. De beweging van stadmakers is langzamerhand volwassen aan het worden en eist een plek op in de macht. Steeds vaker gaat het gesprek over onderwerpen als beleids-

bepaling, besluitvorming en hun positie daarin. Stadmakers die normaal vooral hun handen uit de mouwen steken en *hands-on* oplossingen bedenken voor problemen waarover overheden al jaren tobben, willen plots meedenken, meepraten en meebeslissen. Initiatiefnemers die zich laten voorstaan op het *doen* en wars zijn van bureaucratie en politiek gekonkel, verbinden zich nu juist aan die andere wereld, die van de systemen.

Het is een logisch gevolg van de trend in de afgelopen jaren. Zowel kwalitatief als kwantitatief heeft de stadmakersbeweging zich ontwikkeld. Als je om je heen kijkt in de stad kom je ze overal tegen, mensen die vanuit eigen initiatief en van onderop kleur geven aan de publieke zaak. Ze doen dat steeds vaker en ook steeds beter. Met meer impact en ook voor complexere vraagstukken. En onderwijl trekt de overheid, vaak onder de vlag van bezuinigingen, zich terug en laat functies en diensten onvervuld. Ze laat het over aan bewoners en ondernemers om het zelf te doen.

De vraag naar de macht is geboren. Want wie mag er dan nog waarover beslissen? En wie bepaalt welk deel van de publieke middelen er aan welke publieke taken wordt besteed? Bijvoorbeeld, als toekomstige bewoners (zelfbouwers) en ondernemers een te ontwikkelen gebied zelf en met elkaar vormgeven en ervoor kiezen energie en water circulair in te richten, hoeveel recht heeft een gemeente dan nog om stadsverwarming te verplichten? En als er geen stadsverwarming komt, wordt de alternatieve infrastructuur dan wel uit publieke middelen gefinancierd? Maar ook, wie draagt de maatschappelijke verantwoordelijkheid, zoals voor

belangen van minderheden en, zoals sommigen pogen te stellen, het algemeen?

VAN STADMAKEN POLITIEK MAKEN

Stadmakers en zeker ook andere stakeholders zijn naarstig op zoek naar antwoorden. Het liefst een antwoord met uitstraling en aandachtswaarde. Een G1000, een burgertop, een Buurtwet, een burgermanifest of een convenant. Opvallend is dat veel van de geopperde antwoorden niet de logica van de stadmakersbeweging, maar de politiek bestuurlijke wereld als uitgangspunt nemen. De beweging van onderop nodigt zich graag uit aan tafel bij bestuurders, politici en ambtenaren. Zij bedenken nieuwe vormen van volksraadpleging, inspraak en medezeggenschap, die passen bij de voorkeur van ministers, wethouders en andere schatbewaarders. Manifesten en convenanten waaruit beleidsmakers kunnen putten en zich door gesteund voelen. Vormen die vaak meer symbolisch van aard zijn dan dat ze zich in daadkracht en impact onderscheiden. Dat is om vier redenen vreemd te noemen.

Ten eerste verplaatst het de urgentie en draait het de rollen om. De overheid ziet zich geconfronteerd met een grote bezuinigingsopgave en een kwalitatieve tekortkoming van de diensten die onder haar vleugels zijn ontwikkeld. Om daar een oplossing voor te vinden wendt zij zich nu tot de 'participatiesamenleving', die ondertussen al druk doende was haar eigen initiatief door, voor en met de gemeenschap te organiseren. Het is dus de overheid die hier de vragende partij is. Waarom dan ook niet het gesprek aan de tafel

van stadmakers voeren? Waarom niet onder hun voorwaarden, op hun manier en wanneer het in hun agenda past? Waarom stellen stadmakers zich zo kwetsbaar en afhankelijk op?

Ten tweede houdt het ideeën in stand die echte verandering in de weg staan. Er zijn drie veel gehoorde redenen om het vertrouwen in de huidige politiek te stellen. De politiek waakt over de belangen van hen die niet zo mondig zijn en geen eigen initiatief kunnen ontplooiën. De politiek zorgt voor duurzaamheid en de lange termijn. En de politiek heeft de hand op de knip en bewaart ons voor een snel en pijnlijk faillissement. We zullen er later nog op terugkomen, maar voor elk van de drie redenen geldt dat argumentatie van het tegengestelde minstens zo gemakkelijk is. Waarvoor deze aannames vooral zorgen, is het in stand houden van de status quo en stadmakers werken daaraan mee door zich ernaar te schikken en de woorden klakkeloos over te nemen.

Ten derde gaan nieuwe instrumenten vaak helemaal niet over het veranderen van zeggenschap, maar leiden ze eerder af van dat onderwerp. Neem de G1000 of burgertoppen zoals die nu op verschillende plekken worden georganiseerd. Ze wijken op een cruciaal punt af van het originele idee dat David Van Reybrouck schetste in *Tegen verkiezingen*. Het loten van de deelnemers is een alternatief voor electoraal representatieve volksvertegenwoordigers. Een G1000 is dan ook functioneel, als het beslissingen kan nemen. Als het de agenda kan bepalen bijvoorbeeld, of over beleid en bestedingen kan besluiten. Maar na elke Gzoveel rijst meteen de vraag wat er met de uitkomsten moet gebeuren en

hoe die niet verloren gaan in een of andere diepe la. Dat komt vooral omdat de positionering ervan, bewust of onbewust, is gebaseerd op de communicatieve uitstraling van het concept, in plaats van op de functionele en gemandateerde incorporatie in de beleidscyclus. De G1000 is gereduceerd tot een vermakelijk spel voor de bühne. Een spel met regelmatig een fikse kater.

Ten vierde zorgt de huidige benadering ervoor dat stadmakers zich van hun eigen mores moeten vervreemden, terwijl die eigenheid nu juist hun kracht bleek te zijn in de afgelopen jaren. Stadmakers zijn het soort mensen die vooral *doen*. In dat doen zijn ze veelal innovatief en doordacht, maar de actie staat altijd centraal. Het is het begin- en eindpunt. Aan tafel bij de wethouder verandert dat. Het is een ander spel. Er moet worden gepraat, geconfereerd en gelobbyd. Er moeten coalities en deals worden gesloten. Het meeste werk is al gedaan, voordat het doen überhaupt in zicht komt. Het maakt politiek van het nieuwe stadmaken, maar daarmee sijpelt de kracht en energie al snel weg. En daarom was het toch begonnen?

Kan het ook anders? Kunnen we van stadmaken ook politiek maken? Een nieuw soort politiek. Een politiek die geworteld is in de praktijk en die de logica van het nieuwe stadmaken volgt. Met andere woorden, kunnen we het bedrijven van politiek veranderen of aanvullen naar voorbeeld van en gelieerd aan het stadmaken? Het van buitenaf hervormen van de politiek en het functioneren van de overheid is een wel heel grote opgave, waarop we ons alleen maar kunnen stukbijten. Maar wat veel dichterbij ligt, is het ontwikkelen van een alternatieve politiek door

stadmakers zelf. Vanuit hun eigen kracht, volgens hun eigen logica en mores. En laat het dan maar aan de oude politiek over om daarbij aansluiting te vinden.

Om een beter zicht te krijgen op wat we hiermee bedoelen, kunnen we kijken naar hoe het nieuwe stadmaken zichzelf heeft ontwikkeld in de afgelopen jaren. De twee belangrijkste ontwikkelingen in de afgelopen tijd hebben we al genoemd, namelijk als aanleiding voor het ontstaan van de vraag naar de macht. De kwalitatieve en kwantitatieve ontwikkeling kwam van binnenuit, de eigen logica van de stadmakersbeweging volgend. Laten we daarom eerst kijken naar de essentiële factoren in die ontwikkeling.

BEWEGING

Voor mij persoonlijk is 2011 een belangrijke markering in de tijd. Plots duikt overal het woord (actief) burgerschap op, nieuwe concepten zoals de *trust* komen overwaaien uit het buitenland en het belangrijkste van alles: ineens zie ik om mij heen allerlei nieuwsoortige publieke initiatieven vanuit de samenleving. Buurtmoestuin hier, energiecoöperatie daar, op een derde plek een bewonersinitiatief om een winkelstraat te verbeteren en weer ergens anders een buurthuis in eigen beheer. Het gebeurt allemaal met een nieuw elan. De initiatieven zijn niet stoffig of weëg. Ze gebruiken sociale media, zijn hip gebrand en steunen op ondernemerschap. Althans, dat is de bedoeling.

Het is ook het jaar waarin wij met Pakhuis de Zwijger het vizier op de stad zijn gaan richten. En dan in het bijzonder de stad in transitie, zoals we het later zijn gaan noemen. Het is het

jaar waarin we woorden als 'stadmaker' en 'stadambassade' bedenken en beginnen met programmering over deze beweging, en dan vooral *voor* de initiatiefnemers. Het is in het begin even zoeken, maar al snel vinden we een modus waarin dat werkt. De truc is om niet de gebruikelijke bestuurders, hoogleraren en andere iconische figuren met elkaar op het podium te laten debatteren over de betekenis en waarde van dit nieuwe maatschappelijke fenomeen. Het zijn vooral de verhalen van en de gesprekken met de mensen die het aan het doen zijn die aanspreken, inspireren en tot nieuwe kennis en kunde leiden. Voortaan staan zij op het podium. Als het er meerderen tegelijk zijn, dan gaan ze met elkaar in dialoog in plaats van in debat.

Met Pakhuis de Zwijger proberen we sindsdien een platform te zijn voor de stadmakersbeweging. Met onze activiteiten geven we individuele stadmakers de mogelijkheid zich te ontwikkelen en stellen we het collectief in staat zich te manifesteren en te versterken. Wij stelden ons toen vier programmatische taken ten doel. In de eerste jaren hebben we ons voornamelijk kunnen richten op de eerste twee: 1) informeren en inspireren, en 2) de ontmoeting organiseren en verbinden. Pas het laatste jaar zijn we beetje bij beetje aan de andere twee taken toegekomen, en nog steeds is dat een zoektocht en een ontwikkeling: 3) productief maken van de verbindingen en 4) monitoren en methodiekontwikkeling.

Sinds dat markerende jaar is er het nodige gebeurd. Het lijkt niet lang geleden en vanuit de schaduw van de berg die je nog moet beklimmen, vergeet je al snel de weg die je reeds

hebt afgelegd. Maar sinds 2011 heeft de stadmakersbeweging zich behoorlijk ontwikkeld. Als platform hebben wij daaraan mogen meewerken en het van dichtbij kunnen aanschouwen. Al doende zijn we er in de loop der tijd ook een beetje onderdeel van geworden. De beginperiode kenmerkte zich door een pioniersgeest. Er kwam van alles van de grond, mensen gingen met volle overgave aan het werk, er werden mooie initiatieven gerealiseerd, maar er was ook nog een hoop onduidelijkheid, geworstel en zoek. Een concept zoals de hierboven genoemde *trust* was vooral nog een *buzz word*, een filosofie waarin initiatiefnemers zichzelf en hun project herkenden, een idee dat men graag wilde gebruiken en een beweging waar je bij wilde horen. Maar hoe je zo'n *trust* nou praktisch zou moeten organiseren, dat was een vraag van een hele andere orde.

Inmiddels is dat veranderd. Het woord *trust* hoor je nog maar zelden, maar door heel Nederland heen zijn er buurtbedrijven, wijkondernemingen, CPO's (collectief particulier opdrachtgeverschap), sociale ondernemingen en allerlei soorten coöperaties opgericht. De stadmakers zijn niet de boeken ingedoken om eens goed te bestuderen hoe je dat nou doet. Ze hebben ook geen wetenschappelijk onderzoek gebruikt om een gefundeerde aanpak te kiezen en door te ontwikkelen. Ze hebben zich laten inspireren en zijn het gaan doen. En dan vooral dit: dagbesteding voor ouderen, creatieve hotspots, (collectieve) zelfbouw en coöperatieve gebiedsontwikkeling, daklozenopvang, wijktheater, eigen energievoorziening, stadslandbouw, buurtkeukens, herontwikkeling van industrieel vastgoed en ga zo maar door. Ze zijn begonnen

met praktische oplossingen voor praktische problemen en hebben daar pas in tweede instantie een (formeel) vorm bij gezocht of gemaakt.

Wij hebben gezien dat het delen van kennis en ervaring cruciaal is om die stappen te kunnen zetten. Door met andere stadmakers het gesprek aan te gaan, door elkaar te vertellen over wat je hebt gedaan en wat je bent tegengekomen, en door samen na te denken over nog betere oplossingen, klim je steeds verder en verder richting de top. Het samenbrengen van stadmakers en ze verbinden op gedeelde praktijken is dé manier gebleken om tot ontwikkeling te komen. Elkaar leren kennen, ideeën uitwisselen, over ambities filosoferen en laten zien hoe je dingen doet, dat werkt voor stadmakers om zichzelf en anderen te ontplooiën.

Het fascinerende is dat de diversiteit onder de stadmakers en hun initiatieven daarbij juist een versneller kan zijn. Tijdens onze seizoensafsluiting 'Joint Venture' in 2012 kwam dat als een verrassing naar boven. Onder de titel 'Amsterdam Transition Town: Burgers maken de stad' organiseerde Pakhuis de Zwijger een festival met voor elk wat wils. Een zaal voor stadslandbouwers, een zaal voor *community currencies*, een zaal voor wijkondernemers, een zaal voor energiecoöperaties, een zaal voor organische gebiedsontwikkeling en ga zo maar door. Enigszins tot onze verbazing was de meeste energie die avond echter niet in de zalen maar op de gangen en in het trappenhuis te vinden. Het bleek dat al die verschillende bloedgroepen iets bij elkaar herkenden en daarover raakten ze niet uitgepraat. Alhoewel we iets anders maakten, deden ze het wel op dezelfde manier, vanuit een gedeelde filosofie of

ambitie. Die avond werd duidelijk dat het nieuwe stadmaken een beweging was. En door van elkaar te leren over hoe je dingen doet, werden de individuele initiatieven en de beweging sterker.

GROEI

Dat het een beweging is, kan geen openbaring meer zijn. Sinds Jan Rotmans eind 2012 zijn boek *In het oog van de orkaan* publiceerde, heeft die beweging zelfs zijn eigen kerk. Overigens onmiddellijk gevolgd door reformatorische en afscheidingsbewegingen. We zijn kantelaars die beetje bij beetje de wereld door een transitie heen loodsen. En de beweging groeit. Dat merk je door de toegenomen aandacht in de media, de benoeming en erkenning ervan in politieke uitingen, en natuurlijk door om je heen te kijken en te zien wat er allemaal gebeurt. Bij Pakhuis de Zwijger merken wij het niet alleen door een toename van het aantal bezoekers, maar ook door een verschuiving in het soort mensen dat onze programma's bijwoont. In termen van de innovatiecyclus waren het een aantal jaar geleden vooral de *innovators* en *early adopters* die de weg naar ons pand wisten te vinden. Daarop volgt nu een veel grotere groep, met een ander soort nieuwsgierigheid en een ander soort kracht. Het is wat je de *early majority* zou kunnen noemen. Een brede groep die aansluiting zoekt bij een vernieuwingsbeweging die inmiddels redelijk gevestigd en ontwikkeld is.

De kwantitatieve groei van de beweging vindt plaats langs dezelfde lijn als de kwalitatieve ontwikkeling zoals hierboven beschreven. Het gaat niet om de iconische voorbeelden, de grote leiders of de aanzuigende kracht

van een centraal gecoördineerde campagne. De stadmakersbeweging groeit als een olievlek of een schimmel. De rand schuift steeds verder op, binnenin wordt de dichtheid en intensiteit groter en groter en erbuiten ontspringen spontaan en als uit het niets nieuwe eenheden en weefsels. De brandstof voor die groei is het *doen*. In alles is dat de drijvende kracht van het netwerk. Zoals het leren zich rondom de praktijk manifesteert, verbinden stadmakers zich met anderen op basis van een gedeeld handelingsperspectief. Nieuwbakken stadmakers voelen zich aangesproken door het pragmatische en daadkrachtige karakter van de beweging, nemen zelf initiatief en zoeken anderen op om van hen te leren.

Stadmakers lijken van nature de neiging te hebben zich als een netwerk te organiseren. Ze richten zich op vraagstukken met een kleinschaligheid die te behapstukken is. Het zijn zelden mensen die met hun eigen initiatief de wereldvrede willen afdwingen. Ze zien de kracht van het bondgenoot- en zielsverwantschap in. Ze werken aan een betere wereld in hun eigen omgeving, maar verbinden zich graag met anderen die een soortgelijke missie hebben. In het bijzonder om van elkaar te leren, maar zeker ook om energie op te doen, erkenning te krijgen en om tot een groep te behoren. Als platform zien wij het als een taak het netwerk te ondersteunen door die ontmoeting en verbinding te organiseren. In feite doet iemand als Jan Rotmans iets soortgelijks. Ook hij zorgt ervoor dat stadmakers met elkaar gelinkt worden en een eenheid in een netwerk vormen. Sommige stadmakers herkennen zich in zijn verhaal, maar belangrijker nog,

herkennen zichzelf in anderen die zich ook in zijn verhaal herkennen. 'Wij zijn kantelaars!' Het fenomeen dat daarbij optreedt, is dat er met een hoge concentratie van stadmakers op een plek, in een begrip of gerepresenteerd in een persoon, zichtbaarheid van de omvang en de kracht van de beweging ontstaat. Geen traditionele zichtbaarheid van een merk, maar die van de veelheid, diversiteit en samenhang van initiatieven en de personen erachter. Die zichtbaarheid heeft een aanzui-gende werking op anderen. Het is een zichzelf voedend en steeds groter wordend verhaal.

AGENDA STADMAKERS

Het op basis van *doen* en *praktijk* vormen van een netwerk, het delen van verhalen, kennis en ervaring, de dialoog voeren over gedeelde ambities, en nieuwe verbindingen, samenwerkingen en partnerschappen zoeken is een organische maar effectieve strategie gebleken om tot de ontwikkeling van de stadmakersbeweging te komen. Zowel kwalitatief als kwantitatief. Het zou dan ook niet meer dan logisch zijn die strategie impliciet en expliciet, bewust en onbewust voort te zetten. Ook als het gaat om die derde vorm van ontwikkeling, die steeds urgenter wordt. De politieke ontwikkeling van de stadmakersbeweging. De positionering als machtsfactor.

Laten we die strategie Agenda Stadmakers noemen. Geen agenda in de zin van een manifest of een programma op papier. Maar een continuüm van activiteiten die er doorlopend vorm en inhoud aan geven. Dat is enerzijds doorgaan waarmee we bezig zijn. Door elkaar te blijven opzoeken, door kennis en ervaring te

blijven delen, door steeds weer nieuwe verbindingen aan te gaan, groeit en groeit de beweging steeds verder. We moeten daar tijd en energie in blijven stoppen. Maar het vraagt ook om een andere *framing*, richting andere doelgroepen. We zullen ons nog meer moeten profileren als beweging en op zoek moeten naar draagvlak buiten de eigen groep. Agenda Stadmakers is daarom niet alleen een activiteit van stadmakers onderling, maar richt zich ook en nadrukkelijk op de buiten-wereld.

De kracht van de stadmakersbeweging is de veelheid en diversiteit van initiatieven die in de vorm van een gedeelde ambitie of basisfilosofie samenhangen. Het is een eenheid in verscheidenheid, met een enorme potentie aan productiekracht. Dat zijn de eerste twee onderdelen van de Agenda Stadmakers. Het netwerk en de competenties. Het is een uniek verhaal dat de moeite is om verteld en gehoord te worden. Maar dat gaat niet vanzelf. Agenda Stadmakers is het maken en vertellen van dat verhaal. We moeten met elkaar op zoek naar de unieke kwaliteiten in onze beweging. We moeten ideeën ontwikkelen, voorbeelden verzamelen, media en platforms bouwen. We moeten de wereld laten zien wie we zijn, wat we kunnen en met hoeveel mensen we dat aan het doen zijn. En we moeten er vooral voor zorgen dat onze verhalen anderen bereiken en aanspreken op wat zij belangrijk vinden. Agenda Stadmakers moet hun vertellen wat de beweging voor hen kan betekenen. Bij hen in de buurt en voor hun eigen leven.

Agenda Stadmakers is een verhaal over hoe de publieke zaak kan worden gemaakt. Stadmakers moeten het

vertrouwen winnen van de mensen van wie die publieke zaak is. Dat begint misschien wel bij de drie eerder genoemde argumenten om het vertrouwen in de politiek te stellen. Want kan een netwerk van stadmakers niet juist veel beter in staat zijn om tot in de haarvaten van de samenleving door te dringen en daar behoeftes naar boven te halen? Is dat niet een veel beter alternatief voor een politiek die vervreemd is geraakt van de samenleving? Want op welke manier kan een lokale politicus zich nog echt vertegenwoordiger voelen van de belangen van hen die niet zo mondig zijn en zelf geen initiatief kunnen nemen? Het opkomstpercentage bij lokale verkiezingen ligt dik onder de vijftig procent. Van de mensen die wel stemmen, doet de overgrote meerderheid dat op basis van nationale profilering, oftewel massamedia. Slechts twee procent van de Nederlandse bevolking is nog lid van een politieke partij. Een fractie daarvan doet er ook echt iets actiefs mee.

Als het gaat om het kennen en vertegenwoordigen van de minder zelfredzamen en wat zij nodig hebben, heb ik meer vertrouwen in stadmakers, in mensen die vanuit eigen initiatief in de buurt aan het werk zijn. Dat verhaal moet verteld worden, maar de beste manier om dat te doen, is om mensen dat in de praktijk te laten voelen. Daarvoor moet het netwerk, de beweging, nog meer groeien, moeten er nog meer mensen bereikt worden en is zichtbare impact op hun levens cruciaal. Maar het is ook belangrijk dat stadmakers tijdens dat doen hun verhaal vertellen en framen als een nieuwe speler en kracht in het publieke domein. Dat is een vorm van campagne voeren. Ervoor zorgen dat mensen

beseft krijgen van het effect van het werk van de stadmakers en dat ook als zodanig kunnen waarderen.

En hoe zit het dan met de duurzaamheid en de lange termijn? En de financiële verantwoordelijkheid? Ook daarop moet de stadmakersbeweging een antwoord laten zien. Lastig kan dat niet zijn. Want in een land waar elke twee jaar een nieuw kabinet aantreedt en politieke partijen op de golven van het populisme en het politieke spel om de haverklap van koers veranderen, is het werk van de stadmaker een baken van rust en continuïteit. Ook dat kunnen we laten zien. Net zoals we de belofte dat het ook allemaal goedkoper kan, moeten inlossen door dat aan te tonen in sluitende *business cases*. 'Put your money where your mouth is.' In de praktijk, maar laten we vooral niet vergeten onze successen op te tekenen en om te zetten in een aansprekende en effectieve communicatiestrategie.

Maar het verhaal vertellen alleen is niet genoeg. De stadmakersbeweging moet zich positioneren als politieke keuze. Het moet het monopolie van politieke partijen op het woord politiek doorbreken en zich als alternatief aandienen. Geen alternatieve politieke partij, maar een alternatief soort politiek. De politieke keuze is dan een keuze voor hoe je wilt dat het publieke domein wordt vormgegeven. Niet perse als vervanging, maar eerder als verrijking of aanvulling. De grootste winst is wellicht zelfs te behalen als de nieuwe machtspositie van de stadmakersbeweging een aanjagende werking heeft op het zich opnieuw uitvinden van de bestaande politiek. Stadmakers zullen zeker bereid zijn om daartoe het partnerschap aan te gaan, maar eerst is er die nieuwe machtspositie nodig.

Agenda Stadmakers maakt dat de stadmakersbeweging zich 'verkiezbaar' kan stellen. Mensen kunnen die keuze maken door zich erbij aan te sluiten of de beweging op andere manieren te steunen. Het ontwikkelen van die keuzemogelijkheden is het derde en laatste onderdeel van de Agenda Stadmakers. Het is een gezamenlijke of gedeelde strategie om macht te krijgen. Het geeft mensen de keuze om verantwoordelijkheden, bevoegdheden en middelen aan stadmakers toe te kennen, vanuit de waardering die ze hebben voor het werk dat de stadmakers doen. Aan de stadmakers zelf is het om verschillende vormen van het maken van die keuze te creëren en aan te bieden. Daarmee is al veel ervaring opgedaan. We zijn al bekend met *crowdsourcing* en *crowdfunding*, buurtagenda's worden al opgehaald, met nieuwe media bereiken we al doelgroepen die ver weg bleken, co-design bestaat al lang in de praktijk, technologische innovatie is al vaak genoeg ingezet om mensen te empoweren en *community building* heeft al tot zoveel moderne gemeenschappen geleid. We zullen al die kennis en kunde alleen nog explicieter moeten richten en inzetten om mensen de nieuwe politieke keuze te kunnen laten maken. In alles zal dat steeds weer moeten worden verbonden aan de praktijk. Dat kan gaan over individuele initiatieven, maar ook over het collectief.

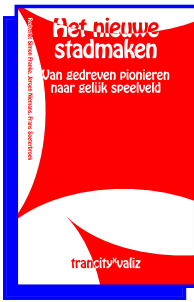
Agenda Stadmakers is er niet als we het niet zelf maken en doen. Er is genoeg creatieve kracht onder de stadmakers aanwezig om het succesvol te laten zijn. Maar daarvoor moeten we in actie komen, op zoek naar de waardering van anderen en manieren om die waardering om te zetten in

tastbare verantwoordelijkheden, bevoegdheden en middelen die onze machtspositie in het publieke domein beklinken. Het is aanlokkelijk om daarbij het partnerschap met een bestaande institutionele partij te zoeken. Je zult er ook de bereidheid vinden om die partnerschappen aan te gaan. Het instituut van de politieke partijen, het bestuur en ambtelijke organisaties loopt op tal van terreinen vast in zichzelf, zeker als het gaat om de democratische legitimiteit en daadkracht ervan. Dat besef is er ook steeds meer en dus is de zoektocht naar vernieuwing begonnen, waarbij men zich richt tot de stadmakersbeweging. De valkuil is dat die (onbewust) wordt geannexeerd en dat de energie en de kracht er wordt uitgeperst, nog voor het eerste beetje vernieuwing zich laat zien. Het ter discussie stellen en hervormen van bestaande machtsposities is tegennatuurlijk voor degenen die de macht bezitten. De natuurlijke reflex is het in stand houden van de status quo.

Het partnerschap met instituties is, als het aan mij ligt, het uiteindelijke doel van Agenda Stadmakers. Maar dan wel vanuit het besef dat het werken aan een eigen machtspositie voorwaardelijk is om dat partnerschap op een goede manier te kunnen vormgeven. Dat kan ook bevrijdend werken voor institutionele partijen die worstelen met vernieuwing. Want als we van het stadmaken politiek kunnen maken, dan is dat de uitgelezen mogelijkheid voor bijvoorbeeld politieke partijen om zich weer te kunnen verbinden met de samenleving. De stadmakersbeweging kan een vruchtbare tussenlaag zijn. Maar daarvoor is een radicale verandering in de manier waarop institutionele

partijen zich organiseren nodig, niet een stadmakersbeweging die zich ernaar schikt en voegt. Zonder dat de stadmakersbeweging zich een veel sterkere machtspositie verwerft, is dat wel een continu risico. Dan verwordt zij van doel en uitgangspunt tot een middel, en dat leidt er in de meeste gevallen toe dat het doel ook uit het oog wordt verloren.

Natuurlijk ziet dit alles er in de praktijk heel anders uit dan hier op papier. Er zijn oneindig veel nuanceringen en haken en ogen te noemen. Zoals de constatering dat stadmakers ook binnen de instituties gevonden worden, of dat veel samenwerkingen op een zachte en lichte manier absoluut bijdragen aan meer fundamentele veranderingen op de lange termijn. Maar dat doet niet veel af aan de oproep. Voor een nieuw Nederland waarin stadmakers vorm, kleur en inhoud aan de publieke zaak geven is een Agenda Stadmakers onontbeerlijk. Het is een zelfbewustzijn van waaruit we nog beter kunnen doen waar we het best in zijn: de stad maken.

Het artikel dat u zojuist heeft gelezen is onderdeel van de publicatie:

Het nieuwe stadmaken

Van gedreven pionieren naar gelijk speelveld

Redactie: Simon Franke, Jeroen Niemans, Frans Soeterbroek

ISBN 978-94-92095-05-3

Deze essaybundel is een uitgave van trancity*valiz i.s.m. Platform31 en Jaar van de Ruimte. Het thema van het boek is de sterke groei van lokale initiatieven in de leefomgeving. Dat gaat van gebruik van leegstaande gebouwen tot stadslandbouw op braakliggende terreintjes tot organische gebiedsontwikkeling. Aanvankelijk waren het vaak tijdelijke projecten in de pauze van de ruimtelijke ontwikkeling, veroorzaakt door de economische crisis. Maar burgers en professionals ontdekken hoe leuk het is om zelf je leefomgeving vorm te geven – je eigen woning, je eigen buurthuis, je eigen sociale onderneming – om zelf de stad te maken. Nieuwe energie komt vrij, bewoners nemen het publiek domein in bezit, publieke waarden zijn belangrijker dan zo veel mogelijk geld verdienen, nieuwe vormen van collectieve samenwerking ontstaan.

Na een aantal jaren pionieren dienen zich vragen aan. Bijvoorbeeld hoe projecten die draaien op onvermoeibare vrijwilligers en/of tijdelijke subsidies gecontinueerd kunnen worden. En: we vinden het denken in de tegenstelling bewoners-gebruikers versus overheid en marktpartijen niet productief, maar hoe kunnen lokale initiatieven dan doordringen in de institutionele praktijk van ruimtelijke ordening en stedelijke ontwikkeling? De volgende fase van de burgerinitiatieven dient zich aan; hoe ziet die eruit?

De publicatie bevat de volgende artikelen:

- *Gedreven pioniers* – Simon Franke, Jeroen Niemans, Frans Soeterbroek
- *Agenda stadmakers. Van burgerkracht naar burgermacht* – Joachim Meerkerk
- *Stadmakers als happy infiltrators in de systeemwereld* – Frans Soeterbroek
- *De (her)ontdekking van de publieke zaak* – Simon Franke, Bart Lammers, Arnold Reijndorp
- *Het onbenutte potentieel. Klein initiatief voorkomt grote interventies* – Marc Holvoet, Ed Ravensbergen, Peter Paul Witsen
- *Open stad* – Zef Hemel
- *Urban curators. Ontwikkelen zonder eigendom* – Saskia Beer, Sabrina Lindemann, Emilie Vlieger
- *Stadmakers Rotterdam. Connectiviteit, common grounds, contract* – Arie Lengkeek
- *Begin ergens!* – Marije van den Berg, Marit Overbeek
- *Ondernemerschap en de emancipatie van het stadmaken* – Sjors de Vries
- *Financiering van de uitkomsten economie* – Joost Beunderman
- *Inzichten en praktijken* – Stadmakers in het land
- *Het nieuwe speelveld voor stadmakers* – Frans Soeterbroek, Jeroen Niemans, Simon Franke

De publicatie is à €19,50 verkrijgbaar in de boekhandel of via de [webwinkel](#) van Trancity.

Copyright 2015

Op de tekst in deze uitgave is een Creative Commons Naamsvermelding–Niet-Commercieel–GeenAfgeleideWerken licentie van toepassing. De gebruiker mag het werk kopiëren, verspreiden en doorgeven, onder de volgende voorwaarden:

- *Naamsvermelding.* De gebruiker dient bij het werk de door de maker of de licentiegever aangegeven naam te vermelden (maar niet zodanig dat de indruk gewekt wordt dat zij daarmee instemmen met uw werk of uw gebruik van het werk).
- *Niet-Commercieel.* De gebruiker mag het werk niet voor commerciële doeleinden gebruiken.
- *Geen Afgeleide Werken.* De gebruiker mag het werk niet bewerken.